

La nació del pluralisme religiós

Els albanesos formen una nació molt dispersa, repartits entre un país sobirà (Albània), diversos estats que abans eren repúbliques iugoslaves (Macedònia, Montenegro i Sèrbia), una entitat sense un estatus precís (Kosovo) i una àmplia diàspora (Itàlia, Alemanya, Suïssa, Estats Units...). Aquesta dispersió presenta la seua faceta més original en la religió: el poble albanès, majoritàriament musulmà, integra importants comunitats cristianes (la catòlica i l'ortodoxa). Es tracta d'unes minories religioses *sui generis*: Els catòlics representen l'elit intel·lectual de Kosovo i els ortodoxos, de la mateixa manera, estan ben situats a Albània, per posar dos exemples. Però tampoc no seria prudent endinsar-nos gaire en aquests tipus d'anàlisis, ja que hi regnen les subdivisions dins de les diferents religions: els musulmans estan representats pels sunnites i els bektasi (una branca esotèrica); pel que fa als cristians, a més de les esglésies esmentades abans, al sud de Kosovo existeix una comunitat uniata.

No obstant això, el règim comunista va deixar reduïda a pols la religiositat dels albanesos d'Albània, fins al punt que les pletòriques sectes que circulen pel país des de la derrota d'aquesta ideologia estatal continuen sense recollir els fruits proporcionals al seu treball. D'altra banda, a Kosovo, l'afecció a la fe, més que moderada, no ha variat gaire al llarg del temps. Els joves albanokosovesos, amb el seu peculiar sentit de l'heterodòxia, passen d'una missa de Nadal a una succulenta festivitat islàmica, sense cap dilema. És tanta la "promiscuïtat" que qualsevol déu hi tindria problemes per distingir els seus.

De fet, per bé que la propaganda afí a la causa sèrbia intentava, durant anys, presentar el conflicte de Kosovo com una confrontació religiosa, l'islam mai no ha tingut cap partit rellevant a les manifestacions albanokosoveses. N'és la prova, per si fa falta, el total desinterès del món islàmic pel conflicte de Kosovo. Però la força d'aquestes acusacions ha portat l'elit política albanokosovesa de principi dels 90 a formular propostes relativament surrealistes. Es debatia ni més ni menys que una reconversió massiva al catolicisme, la "fe ancestral dels albanesos". No va ocórrer res d'això, però, ara que s'ha restablert la llibertat religiosa, les festivitats del Bairam (el final del mes del ramadà), coincideixen amb la commemoració del bimil·lenari de l'arribada del cristianisme, un fet històric que fa sentir-se orgullós a qualsevol albanokosovar, sense distinció confessional. A Montenegro, on també coexisteixen les dues comunitats religioses, els catòlics de la serra que fa frontera amb Albània sempre han representat un paper decisiu en la histò-

ria nacional i nacionalista. Els albanesos de Macedònia són, potser, els més homogenis pel que fa al tipus de confessió religiosa, amb predomini indiscutible dels musulmans.

L'intel·lectual Shkëlzen Maliqi defineix el poble albanès com "la nació de l'ecumenisme", i preconitza avantposar la recerca de punts comuns de l'universalisme religiós a l'establiment forçós d'un sincretisme únic i artificial. En lloc d'entrar en els jocs de les divisions, els albanesos tenen el peculiar possibilitat d'aixecar-se davant l'avantguarda de la tolerància religiosa.

Sembla bastant obvi que tanta diversitat religiosa havia de ser compensada per un sentiment nacional molt fort, per a preservar una identitat comuna. Malgrat que, històricament, s'ha demostrat que aquesta suposició és relativament exacta, avui dia, si contemplem els albanesos en conjunt, potser hauríem de parlar de diverses identitats.

L'albanisme renaixentista, una suma de valors ètnics, considerat com a particularitat constituent de la identitat nacional, no va aconseguir sobreviure a la creació de l'estat-nació, que comprèn a penes la meitat dels albanesos dins de les seues fronteres. Més tard, el nacionalisme albanès es va dissoldre, de manera forçada, en un internacionalisme proletari que va destruir tot allò que hi havia, però no va arribar a construir res que ho substituïra. Mentrestant, el vertader sentiment nacionalista es va cultivar principalment a Kosovo, sota la permanent amenaça d'assimilació o desintegració. Per bé que es trobaven lluny de la unanimitat, el somni d'una reunificació nacional sobrevivia larvat, i va acabar atiat per la recent obsessió de tots els pobles balcànics per les aglutinacions ètniques o religioses.

Aquesta transformació transcendental es va frenar amb el xoc brutal viscut de manera massiva i sense precaucions reglamentàries durant la guerra de Kosovo. L'experiència dels que van ser deportats a Albània ha aconseguit, en tres mesos, el que els intel·lectuals no haurien pogut aconseguir durant anys: que la nació prenga consciència de l'enorme fractura nacional. En aquests moments ja es va realitzant l'acostament, i probablement ho haurà de fer durant molt de temps, pel que fa a l'àmbit cultural, l'únic espai que ambdues parts estan disposades a compartir. Aquesta primavera, l'Associació d'Editors en Llengua Albanesa subratllava de manera orgullosa que la seua fira del llibre es celebra tres vegades cada any: una a Tirana, una a Pristina i una a Tetovo (Macedònia). En efecte, el públic consumidor de cultura i art albanesos ha crescut amb l'obertura de les fronteres, i aquesta expansió pot servir com un reductor formidable de tensions. **G. J.**